LIETUVOS RESPUBLIKOS
MAISTO
Į S T A T Y M A S

2000 m. balandžio 4 d. Nr. VIII-1608
Vilnius

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Įstatymas nustato teikiamo į rinką maisto bei jo tvarkymo reikalavimus, valstybės institucijų bei visuomeninių vartotojų teisių gynimo organizacijų kompetenciją užtikrinant maisto saugą, taip pat reglamentuoja maisto gamintojų, paslaugų teikėjų bei pardavėjų pareigas ir atsakomybę.

2. Įstatymo tikslas – užtikrinti, kad:

1) į rinką būtų teikiamas maistas, atitinkantis šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytus saugos reikalavimus;

2) maistas atitiktų tarptautinius laisvam prekių judėjimui keliamus reikalavimus ir Lietuvos maisto gamintojas galėtų plėsti savo prekių eksportą į kitas šalis, o Lietuvoje pagamintas maistas galėtų lengviau konkuruoti tarptautinėje rinkoje;

3) būtų skatinama ekologiškų žemės ūkio produktų gamyba, sveikesnė Lietuvos gyventojų mityba, gerinama su maistu ir mityba susijusi žmonių sveikata.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Maistas** – kiekviena medžiaga ar produktas, apdorotas, pusiau apdorotas, ar žaliava (neapdorotas produktas), skirti žmogaus mitybai. Maistui taip pat priskiriamas geriamasis vanduo, alkoholiniai gėrimai, kramtomoji guma ir kitos medžiagos bei produktai, skirti žmogui praryti, kramtyti ar vartoti, išskyrus vaistus ir kitus medicinos gaminius, narkotines bei psichotropines medžiagas, tabako gaminius.

2. **Maistinės medžiagos** – žmogaus organizmui būtinos maisto sudėtinės dalys (maiste esantys baltymai, riebalai, angliavandeniai, vitaminai, mineralinės ir kitos medžiagos bei specialūs maisto papildai – vitaminai, mineralinės ir kitos medžiagos).

3. **Gaminiai, besiliečiantys su maistu** – medžiagos ir gaminiai, galintys liestis su maistu, besiliečiantys su juo ir pagaminti tam tikslui.

4. **Maisto higiena** – sąlygos ir priemonės, užtikrinančios maisto saugą bei tvarkant maistą padedančios išsaugoti jo tinkamumą žmonių mitybai.

5. **Maisto tvarkymas** – bet koks poveikis maistui arba veiksmai su juo ar atskiromis jo sudėtinėmis dalimis (įskaitant maistui skirtų augalų ir gyvūnų auginimą, maisto gaminimą, ruošimą, perdirbimą, pakavimą, laikymą, saugojimą, gabenimą, paskirstymą, tiekimą, pateikimą parduoti, pardavimą), galintys turėti įtakos maisto saugai, kokybei ir mitybos vertei.

6. **Maisto tvarkymo vieta** – vieta (įskaitant teritoriją, statinius ir transporto priemones), kurioje tvarkomas maistas.

7. **Maisto priedai** – medžiagos, kurios, paprastai nebūdamos maistu ar jo sudėtinėmis dalimis, dedamos į maistą technologiniais tikslais jo tvarkymo metu ir kurios pačios arba jų dalys tvarkymo proceso pabaigoje tampa arba tikėtina, kad tampa, sudėtine maisto dalimi.

8. **Gamintojas** – Lietuvos Respublikoje teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs veiklą asmuo, kuris:

1) pagamino maistą arba apie tai viešai pareiškė, pažymėdamas jį savo pavadinimu, prekės ženklu ar kitu skiriamuoju ženklu;

2) veikia kaip gamintojo atstovas ir gamintojo prašymu bei pateikdamas savo pavadinimą pateikia į rinką maistą arba, jei gamintojo atstovo nėra, maistą importuoja;

3) maistą tvarko ir nurodo save esant šio maisto gamintoju;

4) kaip maisto teikimo į rinką proceso dalyvis gali daryti poveikį maisto saugai.

9. **Pardavėjas** – asmuo, Lietuvos Respublikoje teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs veiklą ir realizuojantis maistą.

10. **Paslaugos teikėjas** – asmuo, Lietuvos Respublikoje teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs savo veiklą ir teikiantis paslaugas maisto teikimo į rinką srityje.

11. **Sauga** – šio įstatymo bei kitų teisės aktų nustatytų maisto ir jo tvarkymo reikalavimų visuma, užtikrinanti, kad vartojant maistą įprastomis, gamintojo nustatytomis ar galimomis iš anksto pagrįstai numatyti vartojimo sąlygomis, įskaitant ir ilgalaikį vartojimą, nebus jokios rizikos vartotojų sveikatai ar gyvybei arba ji bus ne didesnė negu ta, kuri teisės aktuose nustatyta kaip leidžiama bei laikoma atitinkančia aukštą vartotojų apsaugos lygį.

12. **Kokybė** – maisto savybių visuma, leidžianti tenkinti išreikštus (deklaruojamus) ir numanomus vartotojų poreikius.

13. **Specialios mitybos maistas** – maistas, kuris dėl savo ypatingos sudėties ar tvarkymo skiriasi nuo įprastinio maisto, skiriamas dėl ypatingos fizinės ar fiziologinės būklės kylantiems mitybos poreikiams tenkinti ir atitinka deklaruojamą specialią paskirtį. Jis ženklinamas bei teikiamas į rinką tokiu būdu, iš kurio matyti, kokiai vartotojų grupei jis skirtas.

14. **Rizikos veiksnių analizės ir valdymo sistema** – biologinių, cheminių ar fizinių veiksnių, galinčių turėti reikšmės maisto saugai, nustatymo, įvertinimo ir valdymo sistema, taikoma maisto tvarkymo vietose savikontrolės tikslais.

15. **Teršalas** – atsitiktinai į maistą patekusi ar įdėta bet kokia cheminės ar biologinės kilmės ne maisto medžiaga ar kitoks objektas, išskyrus maisto priedus, atsiradusi tvarkymo metu arba dėl aplinkos užterštumo, galinti pakenkti maisto saugai ar padaryti maistą netinkamą vartoti.

16. **Teikimas į rinką** – maisto teikimas parduoti arba teikimas nemokamai trečiajam asmeniui (galutiniam vartotojui arba bet kuriam tarpininkui, kuris teikia maistą galutiniam vartotojui), taip pat maisto laikymas ketinant pateikti jį trečiajam asmeniui, išskyrus bandinių teikimą kontrolės įstaigoms atlikti tyrimus.

3 straipsnis. Įstatymo taikymas

1. Šis įstatymas taikomas juridiniams ir fiziniams asmenims bei įmonėms, neturinčioms juridinio asmens teisių, teikiantiems į rinką maistą, taip pat valstybės institucijoms, prižiūrinčioms bei kontroliuojančioms maisto saugą.

2. Šis įstatymas netaikomas:

1) tranzitu per Lietuvos Respubliką gabenamam maistui, išskyrus atvejus, kai dėl tranzitinių krovinių pervežimo gali būti padaroma žala žmonių sveikatai ar iškyla gyvūnų užkrečiamųjų ligų pavojus;

2) asmeniniams ir savo namų ūkio poreikiams skirtam maistui;

3) maistui, pateiktam į rinką iki šio įstatymo įsigaliojimo.

ANTRASIS SKIRSNIS
MAISTO IR JO TVARKYMO REIKALAVIMAI

4 straipsnis. Pagrindiniai maisto saugos, kokybės ir tvarkymo reikalavimai

1. Į rinką turi būti teikiamas šiame įstatyme bei kituose teisės aktuose nustatytus saugos reikalavimus atitinkantis maistas.

2. Maistas ir su maistu besiliečiančios medžiagos turi atitikti šiuos pagrindinius reikalavimus:

1) maistas turi būti tokios sudėties ir kokybės, kad būtų tinkamas žmonėms vartoti, neužterštas cheminiais, fiziniais, mikrobiniais ir kitokiais teršalais daugiau, negu leidžia teisės aktai, turi atitikti privalomuosius saugos ir kokybės reikalavimus;

2) į maistą gali būti dedami tik teisės aktų leidžiami maisto priedai bei maistinės medžiagos, atitinkantys nustatytus kiekio, grynumo, vartojimo sąlygų bei kitus reikalavimus;

3) įgaliota valstybės valdymo institucija tam tikrai maisto grupei gali nustatyti konkrečios sudėties ar kokybės reikalavimus, neprieštaraujančius tarptautinėms nuostatoms, jei tai reikalinga visuomenės sveikatos ar mitybos požiūriu;

4) maistui pakuoti ir kitaip su juo liestis leidžiama naudoti tik tam tikslui skirtas, nekenkiančias žmonių sveikatai, teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančias medžiagas bei gaminius;

5) maistas ir su maistu besiliečiančios medžiagos turi atitikti teisės aktų nustatytus ženklinimo reikalavimus.

3. Maistas visuose jo ruošimo ir teikimo vartotojams etapuose („nuo lauko iki stalo“) turi būti tvarkomas laikantis šiame įstatyme bei kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų:

1) tvarkyti maistą leidžiama tik pagal šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytus maisto higienos, visuomenės sveikatos, veterinarijos bei aplinkos apsaugos reikalavimus, turint higienos ir technologijos reikalavimus atitinkančią įrangą;

2) maisto tvarkymo vietose turi būti teisės aktų nustatyta tvarka taikoma rizikos veiksnių analizės ir valdymo sistema bei atliekami būtini laboratoriniai tyrimai maisto saugos ir tvarkymo savikontrolei užtikrinti;

3) asmenys, tvarkantys maistą, turi atitikti teisės aktų nustatytus sveikatos reikalavimus ir įgyti Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka privalomųjų higienos žinių.

5 straipsnis. Vartotojų informavimo reikalavimai

Vartotojams turi būti teikiama teisinga informacija apie maistą. Draudžiama:

1) klaidinti vartotoją apibūdinant maistą, nurodant jo rūšį, tapatumą, savybes, sudėtį, kiekį, tinkamumo vartoti terminą, kilmę, tvarkymo ir vartojimo būdą bei laikymo sąlygas;

2) nurodyti ar užsiminti apie tas maisto savybes, kurių jis neturi, taip pat apie gydomąsias ar nuo ligų saugančias savybes, nesant Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka išduoto šią informaciją patvirtinančio specialios paskirties maisto produkto registravimo pažymėjimo;

3) nurodyti, kad koks nors maistas turi ypatingų savybių, jeigu iš tikrųjų tokiomis savybėmis pasižymi visi panašūs gaminiai;

4) kitaip klaidinti vartotojus.

6 straipsnis. Maisto ir kitų į maistą panašių gaminių pateikimo į rinką ribojimai

1. Draudžiama teikti į rinką maistą, kai jame arba jo pakuotėje yra maistui nepriskiriamų daiktų (išskyrus atvejus, kai šie daiktai reikalingi maistui tvarkyti ar vartoti), jei dėl šių daiktų galėtų kilti pavojus vartotojų, ypač vaikų, sveikatai ar gyvybei.

2. Draudžiama teikti į rinką gaminius, savo forma, kvapu, spalva, išvaizda, ženklinimu, pakuote, dydžiu ar kitaip panašius į maistą taip, kad vartotojai, ypač vaikai, galėtų būti klaidinami ir vartojant šiuos gaminius kaip maistą galėtų kilti pavojus sveikatai ar gyvybei.

7 straipsnis. Gamintojų, pardavėjų ir paslaugų teikėjų pareigos bei atsakomybė

1. Gamintojai, pardavėjai ir paslaugų teikėjai privalo laikytis šio įstatymo bei kitų teisės aktų reikalavimų, vykdyti valstybinės maisto kontrolės institucijų nurodymus ir reikalavimus.

2. Gamintojai, pardavėjai ir paslaugų teikėjai, pažeidę šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus, atsako bei atlygina nukentėjusiesiems padarytą žalą Produktų saugos ir kitų įstatymų nustatyta tvarka.

TREČIASIS SKIRSNIS
VALSTYBĖS VALDYMO INSTITUCIJŲ BEI VISUOMENINIŲ VARTOTOJŲ TEISIŲ GYNIMO ORGANIZACIJŲ KOMPETENCIJA

8 straipsnis. Vyriausybės kompetencija

Vyriausybė, įgyvendindama maisto saugos srityje visuomenės sveikatai palankią valstybės politiką:

1) rengia ir tvirtina valstybinę maisto saugos, kokybės ir gyventojų mitybos gerinimo veiksmų strategiją;

2) atlieka kitas su maisto sauga ir kontrole susijusias funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.

9 straipsnis. Valdymo institucijų kompetencija

1. Valdymo institucijos, vykdydamos šio įstatymo ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų joms pavestų sričių valstybės valdymo funkcijas, siekdamos užtikrinti, kad į rinką būtų teikiamas saugos reikalavimus atitinkantis maistas, įgyvendina Europos Sąjungos, Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacijos, Pasaulio Prekybos Organizacijos, Maisto kodekso (Codex Alimentarius) komisijos dokumentų ir kitų tarptautinių teisės aktų reikalavimus.

2. Sveikatos apsaugos ministerija pagal savo kompetenciją:

1) nustato šiuos moksliškai pagrįstus, rizikos žmogaus sveikatai įvertinimu paremtus privalomuosius reikalavimus: didžiausių leistinų teršalų koncentracijų maiste, maisto priedų ir maisto medžiagų saugos, specialios mitybos, apšvitinto, genetiškai ar kitaip pakeisto, naujai sukurto ar neįprastai ruošto maisto saugos, su maistu besiliečiančių gaminių saugos, maisto higienos ir kontrolės, rizikos veiksnių analizės ir valdymo sistemos maisto tvarkymo vietose diegimo, maistą tvarkančių asmenų sveikatos ir jų sveikatos tikrinimo bei šių asmenų privalomųjų higienos žinių;

2) koordinuoja maisto saugos ir gyventojų mitybos gerinimo, su maistu susijusio sergamumo mažinimo politikos įgyvendinimą;

3) rengia ir tvirtina maisto saugos ir gyventojų mitybos gerinimo programas, atlieka gyventojų mitybos, maisto saugos ir su maistu susijusio sergamumo monitoringą, ugdo sveikos mitybos įgūdžius bei atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai;

4) nustato privalomuosius realizuojamų maisto produktų ženklinimo reikalavimus.

3. Žemės ūkio ministerija pagal savo kompetenciją:

1) įgyvendina maisto produktų ir žaliavų kokybės gerinimo, ekologiškų žemės ūkio produktų gamybos, Lietuvoje gaminamų produktų konkurencingumo tarptautinėje rinkoje didinimo politiką;

2) rengia ir tvirtina maisto kokybės gerinimo, sveiko, ekologiško maisto gamybos bei teikimo į rinką programas, nustato maisto sudėties ir kokybės, žaliavų kokybės vertinimo, maistui skirtų augalų auginimo, pateikimo į rinką bei augalų apsaugos priemonių naudojimo ir kontrolės privalomuosius reikalavimus;

3) nustato privalomuosius realizuojamų maisto produktų ženklinimo reikalavimus;

4) atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.

4. Ūkio ministerija pagal savo kompetenciją:

1) įgyvendina maisto prekybos politiką;

2) nustato Lietuvos rinkoje realizuojamų maisto prekių ženklinimo ir prekybos privalomuosius reikalavimus;

3) atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.

5. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba pagal savo kompetenciją:

1) įgyvendina gyvūninės kilmės maisto žaliavų saugos priežiūros ir maistui skirtų gyvūnų sergamumo mažinimo politiką;

2) nustato gyvūninės kilmės maisto žaliavų saugos; gyvūninės kilmės maisto tvarkymo ir pateikimo į rinką higienos bei kontrolės; rizikos veiksnių analizės ir valdymo sistemos diegimo gyvūninės kilmės maisto tvarkymo vietose privalomuosius reikalavimus;

3) vykdo maistui auginamų gyvūnų ir gyvūninės kilmės maisto žaliavų užterštumo kenksmingomis medžiagomis monitoringą;

4) atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.

10 straipsnis. Visuomeninių vartotojų teisių gynimo organizacijų teisės

Visuomeninės vartotojų teisių gynimo organizacijos, užtikrindamos vartotojų interesus maisto saugos, kokybės bei informavimo apie tai srityse, turi teisę:

1) tirti vartotojų nuomonę apie maisto saugą ir kokybę bei skelbti apibendrintą informaciją visuomenės informavimo priemonėse;

2) vartotojo prašymu ar savo iniciatyva kreiptis į teismą dėl vartotojo teisių ir teisėtų interesų pažeidimo;

3) gauti informaciją iš gamintojų ir pardavėjų apie maisto saugą ir kokybę;

4) steigti informavimo ir konsultavimo centrus bei bandymų laboratorijas maisto saugai ir kokybei tirti;

5) teikti Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai bei maisto kontrolės institucijai informaciją apie maisto saugą ir kokybę reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus ir pasiūlymus dėl priemonių vartotojų teisių gynimui gerinti;

6) stebėtojo teisėmis dalyvauti Nacionalinės vartotojų teisių apsaugos tarybos posėdžiuose.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
VALSTYBINĖ MAISTO KONTROLĖ

11 straipsnis. Valstybinė maisto kontrolė

1. Valstybinę maisto kontrolę atlieka įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka Vyriausybės įsteigta maisto kontrolės institucija.

2. Maisto kontrolės institucija tikrina, kad maistas, skirtas tiek vidaus rinkai, tiek eksportui, būtų saugus, teisingai paženklintas, nepažeistų vartotojų interesų ir atitiktų šio įstatymo bei kitų teisės aktų reikalavimus. Kontrolė atliekama laikantis principo, kad maisto sauga žmonių sveikatai yra besąlygiškas prioritetas.

3. Valstybinė maisto kontrolė yra atliekama be išankstinio įspėjimo, reguliariai, pagal iš anksto sudarytas programas (jose numatomas tikrinimų dažnumas ir kontrolės pobūdis), taip pat kilus įtarimui, kad buvo pažeisti šio įstatymo bei kitų teisės aktų reikalavimai. Kontrolei naudojami metodai turi atitikti kontrolės tikslus.

4. Valstybinė maisto kontrolė apima visus maisto tvarkymo etapus nuo maistui skirtų augalų ir gyvūnų auginimo iki maisto teikimo vartotojams, įskaitant rinką.

5. Maisto kontrolės institucija, atlikdama šio įstatymo bei lydimųjų teisės aktų reikalavimų laikymosi kontrolę, turi teisę:

1) tikrinti maisto tvarkymo vietos higienos būklę ir maisto tvarkymo procesus;

2) tikrinti, kaip asmenys, kurie vykdydami savo pareigas tiesiogiai ar netiesiogiai liečia maistą, laikosi higienos reikalavimų (nepažeidžiant medicinos etikos principų);

3) tikrinti maistą, jo ženklinimą, gaminius, besiliečiančius su maistu, maisto tvarkymui, patalpų bei įrengimų valymui ir taisymui naudojamas priemones, medžiagas bei įrengimus;

4) tikrinti su šio įstatymo ir kitų teisės aktų laikymusi susijusius dokumentus bei maisto tvarkymo vietos savikontrolės sistemos medžiagą;

5) Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka paimti ir tirti šio straipsnio 5 dalies 3 punkte išvardytų objektų bandinius bei šio straipsnio 5 dalies 4 punkte išvardytų dokumentų kopijas ar nuorašus, gauti kitą su šio įstatymo bei kitų teisės aktų laikymusi susijusią informaciją bei lyginti tikrinimo rezultatus su maisto tvarkymo vietoje įrengtų matavimo ir kitokių prietaisų duomenimis.

6. Nustačius šio įstatymo ar kitų teisės aktų pažeidimus, maisto kontrolės institucija taiko teikimo į rinką ribojimo ir (ar) kitas įstatymų nustatytas priemones.

7. Maisto kontrolės institucija įstatymų, kitų teisės aktų nustatyta tvarka teikia informaciją Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai apie uždraustą pateikti į rinką nesaugų Lietuvos Respublikoje pagamintą ar iš Europos Sąjungos valstybių bei valstybių, su kuriomis sudarytos tai numatančios tarptautinės sutartys, teikiamą maistą, taip pat atlieka kitas su valstybine maisto kontrole susijusias funkcijas.

8. Gamintojai, pardavėjai ir paslaugų teikėjai turi teisę apskųsti maisto kontrolės institucijos veiksmus teismui.

9. Maisto kontrolės institucija privalo užtikrinti iš gamintojų, pardavėjų ar paslaugų teikėjų gautos informacijos, kuri sudaro komercinę paslaptį, konfidencialumą, išskyrus įstatymuose nustatytus atvejus, bei vykdyti kitas įstatymuose bei kituose teisės aktuose nustatytas pareigas.

10. Maisto kontrolės institucijos inspektoriai, pažeidę šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus, atsako pagal įstatymus.

12 straipsnis. Valstybinės maisto kontrolės laboratorijos

1. Valstybinei maisto kontrolei atrinktų bandinių laboratorinius tyrimus atlieka akredituotos bandymų laboratorijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos bandymų laboratorijos privalo taikyti Lietuvos Respublikoje įteisintus bandinių atrinkimo ir analizės metodus.

3. Bandinių paėmimo ir apmokėjimo tvarką nustato Vyriausybė.

PENKTASIS SKIRSNIS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

13 straipsnis. Pasiūlymas Vyriausybei

Vyriausybė iki 2000 m. birželio 1 d. priima šį įstatymą įgyvendinančius teisės aktus.

14 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja 2000 m. liepos 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS VALDAS ADAMKUS